

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร ในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร
Extension Guidelines of Robusta Coffee Production for Farmers
in Tha Sae District, Chumphon Province

ทิพวิมล จันทรสุรีย์ (Tipwimon Junsuri)¹ บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)²

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจ 2) ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพ 3) สภาพการผลิตและการตลาดของกาแฟโรบัสตา 4) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟ โรบัสตาคุณภาพ และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพ ประชากรในการวิจัยคือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ กับกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ในปี พ.ศ.2563 จำนวน 2,118 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาร์ ยามาเน่ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 187 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 47.74 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น อาชีพหลักคือทำสวน ปาล์มน้ำมัน และอาชีพรองคือทำสวนกาแฟ โดยมีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 7.7 ไร่ และมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 12.9 ปี 2) ระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และแหล่งความรู้ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับมากกว่าแหล่งอื่นๆ คือ สื่อบุคคล รองลงมา คือ สื่อกิจกรรม 3) สภาพการผลิตของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการปลูกกาแฟแบบสวนผสมในพื้นที่ลาดชันไม่เกินร้อยละ 35 สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย ที่ระยะปลูก 3 x 3 เมตร ต้นกาแฟของเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการตัดแต่งกิ่ง ในส่วนของการเก็บเกี่ยวเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีวิธีการเก็บเกี่ยวโดยใช้มือปัดผลที่สุกแก่ เกษตรกรยังมีการจัดการแปลงหลังการเก็บเกี่ยวไม่เหมาะสม ด้านการตลาดของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรจำหน่ายกาแฟที่จุดรับซื้อทั่วไปหรือลานรับซื้อเป็นส่วนใหญ่ โดยเกษตรกรไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาเอง 4) ความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลางโดยเฉพาะด้านความรู้ รองลงมาคือด้านการตลาด 5) ระดับปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยเฉพาะปัญหาด้านความรู้ รองลงมาคือด้านการผลิต ส่วนข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ ควรมีการส่งเสริมด้านความรู้แก่เกษตรกรและด้านการตลาด

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม การผลิตกาแฟโรบัสตา กาแฟคุณภาพ

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tipwimon.765@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Bumpen.Keo@stou.ac.th

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) basic socio economic situations 2) knowledge and knowledge resource regarding quality Robusta coffee production 3) production and marketing conditions of Robusta coffee 4) needs in the extension of quality Robusta coffee production and 5) problems and suggestions on the extension guidelines for quality Robusta coffee production. This research was a survey research. The population of this study was 2,118 farmers who had registered as coffee production farmers with the department of agricultural extension, Tha Sae district agricultural extension office, Chumphon province in 2020. The sample size of 187 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.07 and simple random sampling method through lotto picking. Data were collected by conducting interview. Statistics applied in the analysis were such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the research found out 1) That most of the farmers were male with the average age of 47.74 years old, and completed early primary school education. Their main occupation was oil palm production and the secondary occupation was coffee production. The average coffee production area was 7.7 Rai and the average experience in coffee production was 12.9 years 2) Knowledge about quality Robusta coffee production of farmers, overall, was at the moderate level and the knowledge resources, overall, was at the moderate level with the knowledge resource where the farmers received the knowledge the most be personal media. Second to that was activity media. 3) The production conditions of farmers showed that most of the farmers grew coffee in a mixed farming environment in the slope area with no more than 35% slope. The soil was in sandy loam condition with the production distance of 3 × 3 m². Most of the coffee trees did not get the branch pruning. In regards to the harvest, most of the farmers harvested the coffee fruit by pick off the ripe fruit. They still did not have proper crop management after the harvest. For the marketing aspect of farmers, it revealed that farmers sold their coffee products mostly at the general purchasing spot or agricultural market without being able to set the price. 4) The farmers wanted to receive the extension at the moderate level especially on the knowledge aspect. Second to that was on the marketing aspect. 5) The level of the problems, overall, was at the moderate level especially on the issue of knowledge. Second to that was on production issue. The key suggestion would be that there should be knowledge extension for farmer regarding the marketing aspect.

Keywords: Extension guideline, Robusta coffee production, Quality coffee

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

กาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจและเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมมากที่สุดชนิดหนึ่งของโลก ผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก ได้แก่ บราซิล รองลงมา คือ เวียดนามและโคลัมเบีย สำหรับประเทศไทยกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งแหล่งปลูกกาแฟที่สำคัญของไทยอยู่ในภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และในภาคเหนือได้แก่ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เป็นต้น โดยร้อยละ 61 ของผลผลิตทั้งหมด เป็นพันธุ์โรบัสตา (Robusta) ปลูกมากในภาคใต้ มีส่วนน้อยในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอีกร้อยละ 39 ของผลผลิตทั้งหมดเป็นพันธุ์อาราบิกา (Arabica) ปลูกมากในภาคเหนือ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2565)

จังหวัดชุมพรเป็นแหล่งปลูกกาแฟพันธุ์โรบัสตาที่สำคัญของภาคใต้ มีพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ คือ อำเภอสวี และ อำเภอดำรง โดยปัจจุบันพื้นที่ปลูกและผลผลิตในจังหวัดชุมพรมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากช่วงที่ผ่านมาเกษตรกรมีการลดพื้นที่ ปลูกกาแฟที่ปลูกแซมในไม้ผล ไม้ยืนต้น เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมันและทุเรียน ซึ่งปัจจุบันไม้ผล ไม้ยืนต้น เริ่มให้ผลผลิต เกษตรกรจึงโค่นต้นกาแฟ ทั้งนี้ปัญหาการผลิตกาแฟที่สำคัญของจังหวัดชุมพร ได้แก่ ต้นทุนการผลิตต่อไร่สูงและผลผลิต ต่อไร่ต่ำ ซึ่งต้นทุนการผลิตร้อยละ 60 มาจากค่าแรงและค่าปุ๋ย (สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร, 2562) ส่วนสาเหตุที่ทำให้ผล ผลิตกาแฟต่อไร่ต่ำ เนื่องมาจากเกษตรกรขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง เช่น การดูแลรักษาหลังการ เก็บเกี่ยว นอกจากนี้ต้นกาแฟโรบัสตาส่วนใหญ่มีอายุมาก ลำต้นเสื่อมโทรมทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ รายได้ลดลง เกษตรกรจึง เลือกที่จะโค่นต้นกาแฟและปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน (สำนักงานเกษตรอำเภอดำรง, 2563)

จากเหตุผลและผลการสำรวจข้างต้นนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญต่อการผลิตกาแฟในพื้นที่อำเภอดำรงโดยหากยังมี สถานการณ์เช่นนี้ต่อไป อาจก่อให้เกิดการลดลงของพื้นที่ปลูกกาแฟ ดังนั้นการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตา คุณภาพของเกษตรกรในพื้นที่ อำเภอดำรง จังหวัดชุมพร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ ส่งเสริมการเกษตรได้ใช้ในการวางแผนการส่งเสริมและพัฒนากาแฟส่งเสริมให้แก่เกษตรกรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตและการตลาดของกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรในการวิจัย คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟกับกรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตร อำเภอดำรง จังหวัดชุมพร ในปี พ.ศ.2563 จำนวน 2,118 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรทาโร ยามานะ (Yamane, 1973) ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.07 ได้จำนวน 187 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก จัดเก็บข้อมูลโดยการ สัมภาษณ์ โดยมีลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นคำถาม เกี่ยวกับสภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร ตอนที่ 2 ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

โรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร ตอนที่ 3 สภาพการผลิตและการตลาดของกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร ตอนที่ 4 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร ตอนที่ 5 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิต กาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร ทดสอบค่าความตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.98 และหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยทดสอบกับเกษตรกร จำนวน 30 ราย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง นำผลการสัมภาษณ์ ไปทดสอบหาค่าความเที่ยง (reliability consistency) ตามวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (coefficient of alpha ตามวิธีของ Cronbach) โดยทดสอบในประเด็นแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร โดยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาระหว่าง 0.801 – 0.843 แสดงว่าแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นมีความตรงและความเที่ยงที่สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 47.74 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ระดับประถมศึกษาตอนต้น จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 3.73 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำสวนปาล์มน้ำมัน และอาชีพรองคือทำสวนกาแฟ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และไม่ได้เป็นสมาชิกในสถาบันเกษตรกร มีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 7.7 ไร่ ได้ผลผลิตกาแฟเฉลี่ย 183.7 กิโลกรัม/ไร่ และรายได้จากการขายกาแฟของเกษตรกรในปี 63 เฉลี่ย 121,193 บาท

2. ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร พบว่า ภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 33.7 มีความรู้ในระดับมาก (ตอบได้ถูกต้อง 10 - 12 ข้อ จาก 15 ข้อ) เมื่อพิจารณาจากผู้ตอบคำถาม พบว่า คำถามความรู้ที่มีผู้ตอบได้ถูกต้องมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ พื้นที่ปลูกไม่ควรมีลมแรง เพราะจะทำให้ต้นกาแฟโคนล้มหรือเอียง จนเกิดความเสียหายต่อระบบราก มีผลทำให้ต้นกาแฟชะงักการเจริญเติบโต รวมทั้งยังทำให้มีการระเหยน้ำเพิ่มขึ้น จนต้นกาแฟมีอาการขาดน้ำได้ พื้นที่ปลูกกาแฟโรบัสตาควรเป็นพื้นที่ราบหรือมีความลาดเอียงไม่เกินร้อยละ 35 เนื่องจากพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง โอกาสที่เกิดการชะล้างพังทลายของดินมีมาก ประโยชน์ของการตัดแต่งกิ่ง ช่วยควบคุมปริมาณโรคและแมลงในสวนกาแฟ เนื่องมาจากการตัดแต่งและจัดทรงต้นให้ต้นกาแฟโปร่ง แดดส่องทั่วถึง การระบายอากาศดี ทำให้โอกาสการเป็นโรคและการสะสมของแมลงลดลง ตามลำดับ ส่วนความรู้ที่เกษตรกรมีความรู้ที่น้อยที่สุด ได้แก่ การปลูกควรใช้ต้นกล้าอายุ 1- 4 เดือน หรือมีความสูงอย่างน้อย 10 เซนติเมตร พื้นที่ปลูกควรหันหน้าไปทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออก หรือตะวันออกเฉียงเหนือเพื่อไม่ให้ต้นกาแฟได้รับแสงตลอดทั้งวัน ทำให้ไม่ร้อนจัดจนเกินไป และช่วงเก็บเกี่ยวและช่วงตากผลกาแฟให้แห้งไม่ควรมีฝนตก และไม่จำเป็นต้องมีแหล่งน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งหรือฝนทิ้งช่วงเพราะกาแฟทนแล้งได้ดี ตามลำดับ

2.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคูณภาพของเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70) ซึ่งแหล่งความรู้ที่เกษตรกรเข้าถึงความรู้เป็นอันดับหนึ่ง คือ สื่อบุคคล (ค่าเฉลี่ย 2.97) รองลงมา คือ สื่อกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 2.87) สื่อสิ่งพิมพ์ (ค่าเฉลี่ย 2.75) สื่อออนไลน์ (ค่าเฉลี่ย 2.41) และสื่อสารมวลชน (ค่าเฉลี่ย 2.25) ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

3. สภาพการผลิตและการตลาดของกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร

3.1 สภาพการผลิตกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะการปลูกกาแฟแบบสวนผสมในพื้นที่ลาดชันไม่เกินร้อยละ 35 สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย ที่ระยะปลูก 3×3 เมตร และใช้กาแฟในแปลงเพียง 1 พันธุ์ ในส่วนของการจัดการแปลง เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการใส่ปุ๋ยเคมี อัตรา 1 กก./ต้น โดยใส่ 2 ครั้ง/ปี การจัดการวัชพืชเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้สารเคมี แต่ไม่มีการจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช ต้นกาแฟของเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการแต่งกิ่ง ในส่วนของการเก็บเกี่ยวเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีวิธีการเก็บเกี่ยวโดยใช้มือปลิดผลที่สูงกว่าเท่านี้ใส่ในภาชนะที่สะอาด โดยแรงงานในครัวเรือนเป็นหลัก

3.2 สภาพการตลาดกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการคัดคุณภาพเมล็ดกาแฟก่อนการจำหน่าย โดยรูปแบบในการจำหน่ายส่วนใหญ่ของเกษตรกรจะเป็นการจำหน่ายแบบสารกาแฟ/กะลา โดยจำหน่ายที่จุดรับซื้อทั่วไป/ลานรับซื้อเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีความน่าเชื่อถือ โดยการกำหนดราคานั้นส่วนใหญ่จะถูกกำหนดราคาโดย พ่อค้า/แม่ค้า/ผู้รับซื้อ

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวมความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.32) เมื่อแยกเป็นประเด็น พบว่า ความต้องการการส่งเสริมด้านความรู้ในระดับมาก ความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง และความต้องการการส่งเสริมด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง โดยหากแยกความต้องการในแต่ละด้าน พบว่า ประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการด้านความรู้ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ได้แก่ การดูแลรักษาต้นกาแฟหลังการเก็บเกี่ยว และการจัดการศัตรูพืช (โรค แมลง และวัชพืช) ด้านการผลิต พบประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การควบคุมคุณภาพผลผลิต และควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า และด้านการตลาด พบประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรคัดคุณภาพผลผลิตก่อนนำไปจำหน่าย ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปความต้องการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.07) โดยมีปัญหาด้านความรู้ในระดับมากที่สุด ปัญหาด้านการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาด้านการตลาดอยู่ในระดับน้อย และปัญหาอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง โดยหากแยกเป็นประเด็นจะ พบว่า ปัญหาด้านความรู้พบประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุด 1 ประเด็น คือ การดูแลรักษาต้นกาแฟหลังการเก็บเกี่ยว ปัญหาด้านการผลิตมีประเด็นที่เกษตรกรมีปัญหามากที่สุดในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ปัจจัยการผลิตมีราคาสูง ปัญหาด้านการตลาดสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม โดยเกษตรกรกลุ่มแรกนั้นมีการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางปัญหาที่พบที่อยู่ในระดับมากที่สุดพบ 2 ประเด็น ได้แก่ ราคาผลผลิตไม่มีความแน่นอน และจำนวนจุดรับซื้อน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการขาย ส่วนเกษตรกรอีกกลุ่ม จะมีการขายผ่านช่องทางออนไลน์ โดยปัญหาที่พบมากที่สุด 1 ประเด็น คือ บรรจุภัณฑ์ในการจำหน่ายแบบออนไลน์มีราคาสูง และปัญหาอื่นๆที่เกษตรกรพบนั้นก็คือ สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ปัญหาการผลิตกาแฟ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านความรู้	3.58	0.915	มาก	1
2. ด้านการผลิต	3.22	1.088	ปานกลาง	2
3. ด้านการตลาด	2.54	1.192	น้อย	4
3.1 ผ่านพ่อค้าคนกลาง	3.21	1.183	ปานกลาง	
3.2 ผ่านทางออนไลน์	2.13	1.258	น้อยที่สุด	
4. อื่นๆ (สถานการณ์โควิด - 19)	2.69	0.956	ปานกลาง	3
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	3.07	1.060	ปานกลาง	

5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกรอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21) โดยข้อเสนอแนะด้านความรู้ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะด้านการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการการผลิตอยู่ในระดับน้อย โดยหากแยกเป็นประเด็นจะ พบว่า ข้อเสนอแนะด้านความรู้มีประเด็นที่เกษตรกรมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น คือ ควรมีการถ่ายทอดความรู้การดูแลรักษาต้นกาแฟหลังการเก็บเกี่ยว และการถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืชอย่างถูกวิธี ข้อเสนอแนะด้านการผลิตพบประเด็นที่เกษตรกรมีข้อเสนอแนะมากที่สุดอยู่ในระดับปานกลาง คือการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อจัดซื้อและจำหน่ายปัจจัยการผลิต และข้อเสนอแนะด้านการตลาดพบประเด็นที่มีข้อเสนออยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรคัดคุณภาพผลผลิตก่อนนำไปจำหน่าย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร

สภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 55.1 มีอายุเฉลี่ย 47.74 ปี และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้น สอดคล้องกับ นวรัตน์ โพธิ์ศิริ, สาวิตรี รังสิภัทร และพัชราวุธ ศรีบุญเรือง (2561) ซึ่งพบว่ามีสัดส่วนเกษตรกรเพศชายร้อยละ 52.6 เกษตรกร โดยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 47.48 ปี และมีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้น และณัฐมา สุขเสวียด (2556) ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีอายุเฉลี่ย 46.2 ปี อาจเป็นเพราะอำเภอท่ามะแข้งมีเกษตรกรในวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ในขณะที่วัยแรงงานลดลง (สำนักงานเกษตรอำเภอท่ามะแข้ง, 2563) เกษตรกรส่วนใหญ่สมรสแล้วร้อยละ 86.6 สอดคล้องกับ เดชจรัส ยังพลขันธ์, (2562, น.45). พบว่าเกษตรกรมีสถานะสมรสแล้วร้อยละ 86.6 เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักทำสวนปาล์มน้ำมัน และอาชีพรองทำสวนกาแฟ ซึ่งขัดแย้งกับเดชจรัส ยังพลขันธ์, (2562, น.46) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือทำสวนยางพารา และประกอบอาชีพรองทำสวนกาแฟ อาจจะเป็นเพราะการขยายตัวของยางพาราที่ตกต่ำทำให้เกษตรกรเลือกที่จะโค่นทิ้งและหันมาปลูกพืชหลักชนิดอื่นที่ราคาดีกว่าทดแทน

สภาพทางสังคมของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 91.4 ไม่ได้มีตำแหน่งทางสังคม สอดคล้องกับ เดชจรัส ยังพลขันธ์, (2562, น.46) ซึ่งพบว่า เกษตรกร ร้อยละ 75.1 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับวสันต์ สุขสุวรรณ (2556, น. 51) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.6 เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อาจเป็นเพราะอำเภอท่ามะแข้งมีจำนวนเกษตรกรมากและมีความหลากหลายของชนิดพืชเศรษฐกิจ ทำให้เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมประเภทเดียวกันได้ง่ายขึ้น

สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 26.6 ไร่ มีพื้นที่ปลูกกาแฟทั้งหมดเฉลี่ย 7.7 ไร่ ผลผลิตกาแฟเฉลี่ยต่อไร่ 183.7 กิโลกรัม/ไร่ รายได้เฉลี่ยจากการขายกาแฟ 121,393 บาท/ปี ส่วนในงานวิจัยของ เดชจรัส ยังพลขันธ์, (2562, น.50) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดเฉลี่ย 21.8 ไร่ มีพื้นที่ปลูกกาแฟเฉลี่ย 8.8 ไร่ ผลผลิตกาแฟเฉลี่ย 196.13 กิโลกรัม/ไร่ เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกกาแฟเฉลี่ย 122,444.44 บาท/ปี มีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.5 คน ส่วนวสันต์ สุขสุวรรณ (2556, น. 51) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 113,192.69 บาทต่อปี ผลผลิตเฉลี่ย 159.95 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วน นวรัตน์ โพธิ์ศิริ และคณะ (2561) พบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟโรบัสตาเฉลี่ย 14.41 ไร่ มีรายได้จากการผลิตกาแฟโรบัสตาเฉลี่ย 15,276.66 บาท/ไร่/ปี ณัฐมา สุขเสวียด (2556) พบว่า เกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 11.72 ไร่ รายได้ในการผลิตกาแฟเฉลี่ย 28,920.26 บาทต่อไร่ต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่ปลูกกาแฟลดลงเรื่อยๆ ในทุกๆ ปี อาจเนื่องมาจากพืชหลักที่เกษตรกรได้ปลูกกาแฟแซมไว้โตขึ้นจึงจำเป็นต้องตัดออก และเกษตรกรมีรายได้หลักจากพืชอื่นจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับการปลูกและดูแลต้นกาแฟ ทำให้ต้นกาแฟเสียหายและล้มตายไปตามลำดับ

2. ความรู้และแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

2.1 ความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีระดับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง 10 – 12 ข้อ จาก 15 ข้อ โดยคิดเป็นร้อยละ 33.7 ซึ่งนวรัตน์ โพธิ์ศิริ และคณะ (2561) รายงานว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.9 มีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟโรบัสตา แต่เดชจรัส ยังพลขันธ์, (2562, น.59) รายงานว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีระดับความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการตัดฟันต้นกาแฟของเกษตรกรอยู่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าแม้เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีจำนวนข้อที่ตอบถูกอยู่ในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยกลับอยู่ระดับปานกลาง เนื่องจาก เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 56.7 ได้คะแนนต่ำกว่า 9 คะแนน ซึ่งจัดอยู่ในช่วงน้อยถึงปานกลาง ในขณะที่ เกษตรกรร้อยละ 33.7 ได้คะแนนอยู่ในระดับมาก และมีเพียงร้อยละ 9.6 ได้คะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรมีการส่งเสริมความรู้ในหัวข้อที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังตอบผิด ได้แก่ ช่วงการเก็บเกี่ยวกาแฟและช่วงตากกาแฟ พื้นที่ที่เหมาะสมและทิศทางการปลูกต้นกาแฟ อายุของต้นกล้าที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการปลูก และวิธีการตัดแต่งกิ่งต้นกาแฟ อย่างเหมาะสม

2.2 แหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อบุคคล สื่อกิจกรรม และสื่อสิ่งพิมพ์ อยู่ในระดับปานกลาง แต่การเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อออนไลน์ และสื่อสารมวลชน อยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรในอำเภอท่าชะแจะส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่สูงอายุ อาจยังเข้าถึงระบบการสื่อสารรูปแบบออนไลน์ได้ยากลำบาก และขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมากเกินไป

3. สภาพการผลิตและการตลาดของกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร

3.1 สภาพการผลิตกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีลักษณะการปลูกกาแฟแบบสวนผสม ซึ่งใกล้เคียงกับเดชจรัส ยังพลขันธุ์ (2562) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 63.0 มีการปลูกกาแฟแบบสวนผสม อาจเนื่องจากเกษตรกรในอำเภอท่าชะแจะ นิยมปลูกกาแฟร่วมกับพืชชนิดอื่นเพื่อให้ร่มเงา ลักษณะพื้นที่ปลูกกาแฟส่วนใหญ่ของเกษตรกรเป็นพื้นที่ลาดชันไม่เกิน 35 % สภาพดินที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรจะเป็นดินร่วนปนทราย การปลูกกาแฟเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ระยะปลูกต้นกาแฟ 3×3 เมตร สอดคล้องกับคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2561) สามารถใช้ระยะปลูกที่ระยะ 3×3 เมตร, 3×4 เมตร และ 3.5×3.5 เมตร เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยเคมี อัตรา 1 กก./ต้น ใส่ 2 ครั้ง/ปี แต่จากคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2561) ปุ๋ยเคมีสำหรับกาแฟอายุ 3 ปีขึ้นไป ควรมีการใส่ปุ๋ยเคมี 4 ครั้ง/ปี อัตรา 1.5 กก./ต้น วสันต์ สุขสุวรรณ (2556, น. 51) รายงานว่า ปุ๋ยอินทรีย์ควรมีการใส่ 3 – 5 กิโลกรัม/ต้น สาเหตุที่เกษตรกรใส่ปุ๋ยน้อยอาจเนื่องจากราคาปุ๋ยที่สูงขึ้นจึงทำให้เกษตรกรมีการใส่ปุ๋ยลดลงเนื่องจากกำลังในการซื้อมีน้อย การจัดการวัชพืชเกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้สารเคมี แต่ในส่วนของ การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืชพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มีการจัดการแมลงศัตรูพืช ต้นกาแฟของเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการแต่งกิ่ง แต่จากคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2561) หลังกิ่งหลักโตเต็มที่แล้วควรจะมีการตัดกิ่งที่ไม่สมบูรณ์ออก ปีละ 1 กิ่ง อาจเนื่องจากเกษตรกรไม่ได้ให้ความสนใจกับกาแฟเป็นพืชหลัก จึงไม่ได้มีการดูแลตัดแต่งกิ่งกาแฟเท่าที่ควร

3.2 สภาพการตลาดกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้มีการคัดคุณภาพเมล็ดกาแฟก่อนการจำหน่าย โดยรูปแบบในการจำหน่ายส่วนใหญ่ของเกษตรกรจะเป็นการจำหน่ายในรูปแบบสารกาแฟ/กะลา มีการจำหน่ายที่จุดรับซื้อทั่วไป/ลานรับซื้อเป็นส่วนใหญ่ โดยการกำหนดราคานั้นส่วนใหญ่จะถูกกำหนดราคาโดย พ่อค้า/แม่ค้า/ผู้รับซื้อ สอดคล้องกับเอกราช บุญล้อมรักษณ์ (2557) พบว่าปัจจัย เศรษฐกิจของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีแหล่งจำหน่ายผลผลิตกาแฟคือพ่อค้าคนกลาง ร้อยละ 42.2 ณัฏฐิมา สุขเสวียด (2556) พบว่าเกษตรกรมากกว่าสี่ในห้ามีลักษณะการขายกาแฟผ่านพ่อค้าคนกลาง และเกษตรกรเกือบทั้งหมดได้ให้ข้อมูลว่าพ่อค้าคนกลางเป็นผู้กำหนดราคาซื้อขาย อาจเนื่องจากเกษตรกรในอำเภอท่าชะแจะส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตแบบไม่ได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ผ่านกระบวนการแปรรูป หรือไม่ได้ผ่านการคัดคุณภาพเมล็ดก่อนจำหน่าย จึงทำให้เป็นไปได้อย่างที่เกษตรกรจะเป็นผู้กำหนดราคา และยังทำให้ทางเลือกช่องทางในการจำหน่ายมีน้อยซึ่งต้องพึ่งพ่อค้าคนกลางเป็นหลักในการระบายผลผลิต

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ด้านการตัดแต่งกิ่งกาแฟอยู่ในระดับมาก เนื่องจาก เกษตรกรนั้นยังมีการปฏิบัติในการตัดแต่งกิ่งกาแฟไม่ถูกต้องตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2561) ซึ่งได้กล่าวว่าหลังกิ่งหลักโตเต็มที่แล้วควรจะมีการตัดกิ่งที่ไม่สมบูรณ์ออก ปีละ 1 กิ่ง ความต้องการการส่งเสริมด้านการผลิต พบประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การควบคุมคุณภาพผลผลิต ซึ่งการควบคุมคุณภาพผลผลิตนั้นจะสอดคล้องกับการปฏิบัติที่ดีทางการเกษตร (GAP) โดยหากเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ก็จะส่งผลต่อคุณภาพผลผลิตด้วยความต้องการการส่งเสริมด้านการตลาด พบประเด็นที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรคัดคุณภาพผลผลิตก่อนนำไปจำหน่าย และควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ซึ่งสอดคล้องกับมานพ ชุ่มอุ่น (2561, น. 59) พบว่าจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ราคากาแฟแก้วเม็ดมีราคาสูงกว่าราคากาแฟสาร 2 – 3 เท่า อาจเนื่องจากกาแฟแปรรูปจะมีราคาสูงกว่ากาแฟสาร เกษตรกรจึงมีความสนใจในการ แปรรูปเพื่ออาจจะเพิ่มมูลค่าผลผลิตกาแฟของตนเองได้ในอนาคต

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านความรู้ในระดับมาก ปัญหาด้านการผลิตอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาด้านการตลาดอยู่ในระดับน้อย และปัญหาด้านอื่นๆอยู่ในระดับปานกลาง หากแยกเป็นประเด็นพบว่า ปัญหาด้านความรู้และด้านการผลิตมีประเด็นปัญหาที่อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นความต้องการในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เพื่อมาใช้ในการแก้ปัญหาเหล่านั้น ปัญหาด้านการตลาด สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม โดยภาพรวมเกษตรกรกลุ่มแรกนั้นมีการจำหน่ายผ่านพ่อค้าคนกลางปัญหาที่พบที่อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรอีกกลุ่มจะมีการขายผ่านช่องทางออนไลน์โดยภาพรวมจะพบปัญหาอยู่ในระดับน้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรที่จำหน่ายแบบออนไลน์นั้นเป็นส่วนน้อยเมื่อเทียบกับเกษตรกรส่วนใหญ่ และเกษตรกรดังกล่าวยังเป็นกลุ่มหัวก้าวหน้าที่มีความสามารถทั้งด้านความรู้และเทคโนโลยี มีความถนัดในการใช้สื่อออนไลน์เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงทำให้มีปัญหาน้อยในการจำหน่ายผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์

5.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสตาคุณภาพของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่เกษตรกรมีข้อเสนอแนะอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น การถ่ายทอดความรู้ การดูแลรักษาต้นกาแฟหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งเจ้าหน้าที่ควรมีการลงไปส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติตามคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร (2561) กล่าวว่าหลังกิ่งหลักโตเต็มที่แล้วควรจะมีการตัดกิ่งที่ไม่สมบูรณ์ออก ปีละ 1 กิ่ง และปุ๋ยเคมีสำหรับกาแฟอายุ 3 ปีขึ้นไป ควรมีการใส่ปุ๋ยเคมี 4 ครั้ง/ปี อัตรา 1.5 กก./ต้น วันสันต์ สุขสุวรรณ (2556, น. 51) รายงานว่าปุ๋ยอินทรีย์ ควรมีการใส่ 3 – 5 กิโลกรัม/ต้น ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มผลผลิตกาแฟให้แก่เกษตรกรได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ในอำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร

1.1.1 เกษตรกรผู้มีความรู้ความสามารถควรมีการวางแผนที่จะถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ในการจัดการสวนกาแฟให้กับสมาชิกในครัวเรือน และคนรุ่นใหม่มาเรียนรู้เพื่อเป็นการสืบทอดการผลิตกาแฟต่อไป เนื่องจากผลวิจัยพบว่าเกษตรกรในปัจจุบันส่วนมากมีแนวโน้มเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งต่อทักษะการผลิตกาแฟ ควรมีการถ่ายทอดทักษะความรู้สู่รุ่นถัดไป

1.1.2 เกษตรกรควรหมั่นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูล และความรู้ในการจัดการสวนกาแฟได้อย่างถูกต้องวิธี เนื่องจากผลวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามหลักของกรมวิชาการ ซึ่งถ้ามีการปฏิบัติที่ดีและเหมาะสมอาจส่งผลให้ผลผลิตกาแฟมีคุณภาพและปริมาณเพิ่มสูงขึ้นได้ ทั้งยังช่วยลดต้นทุนปัจจัยการผลิตอีกด้วย

1.1.3 เกษตรกรที่มีพื้นที่น้อยแต่ต้องการเพิ่มมูลค่าผลผลิตของตัวเอง ควรมีการศึกษาหาความรู้ในการแปรรูปหรือการคัดคุณภาพเมล็ดกาแฟ เพื่อเพิ่มราคาผลผลิตที่จะจำหน่าย เนื่องจากผลวิจัยพบว่า เกษตรกรบางรายมีพื้นที่ปลูกกาแฟน้อย ทำให้รายได้จากการขายผลผลิตกาแฟน้อยตามไปด้วย ดังนั้นถ้ามีการนำกระบวนการแปรรูปมาใช้ หรือมีการคัดคุณภาพเมล็ดก่อนนำไปจำหน่าย อาจทำให้ช่วยเพิ่มมูลค่าและราคาผลผลิตได้อีกทางหนึ่ง

1.1.4 เกษตรกรควรให้ความสำคัญกับการผลิตกาแฟตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรก ไปจนถึงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เพราะจะส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตและส่งผลกระทบต่อราคาต่อไป เนื่องจากผลวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับมาตรฐาน GAP ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ดูแลตั้งแต่การจัดการระบบการเพาะปลูก จนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยหากเกษตรกรสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานก็จะส่งผลที่ดีต่อผลผลิตที่ได้ เป็นการช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือต่อผู้บริโภคและอาจช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตได้อีกทาง

1.1.5 เกษตรกรควรมีการจัดบันทึกหรือจัดทำบัญชี เพราะจะทำให้เกษตรกรทราบถึงต้นทุนที่แท้จริงและรายได้/รายจ่ายของตนเองในแต่ละรอบการผลิต เนื่องจากผลวิจัยพบว่า เกษตรกรหลายรายยังมีหนี้สิน ซึ่งถ้ามีการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่ายของตนเอง ก็จะทำให้สามารถจัดสรรส่วนการใช้เงินได้ อาจช่วยให้เกษตรกรสามารถวางแผนการปลดหนี้ได้เร็วขึ้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

1.2.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรถ่ายทอดความรู้ โดยใช้สื่อที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากผลวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยถนัดการเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ แต่สามารถเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้จากสื่อบุคคล และสื่อกิจกรรมมากกว่า ดังนั้นนักส่งเสริมการเกษตร ควรมีการลงพื้นที่ เพื่อจัดกิจกรรม หรือมีการคัดเลือก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

และจัดอบรมผู้แทนชุมชนที่มีความสนใจในการปลูกกาแฟ เพื่อเป็นตัวแทนไว้คอยเป็นผู้ช่วยประสานงานแก้ปัญหาต่างๆ และเป็นที่ปรึกษาให้กับเกษตรกรในชุมชน

1.2.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการถ่ายทอดความรู้ในการจัดการสวนกาแฟอย่างถูกวิธี มีการติดตามตั้งแต่กระบวนการปลูกไปจนถึงการจัดจำหน่าย และคอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกร เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ถ้าเกษตรกรมีการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี ก็จะส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิต และส่งผลต่อราคาที่ได้รับ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมติดตามตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ

1.2.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรมีการถ่ายทอดความรู้ในการแปรรูป และการคัดคุณภาพเมล็ดกาแฟ เพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิต เนื่องจากผลวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการแปรรูป และคัดคุณภาพเมล็ดก่อนนำไปจำหน่าย จะประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำตลาดราคาสินค้าได้เอง หรือได้ราคาในการจำหน่ายมากกว่าผู้ที่ไม่ได้มีการคัดคุณภาพ

1.2.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรเห็นถึงความสำคัญของการจดบันทึกการทำบัญชี และให้คำแนะนำแก่เกษตรกรในการจัดทำ เนื่องจากการจดบันทึกข้อมูลรายรับ รายจ่าย ทำให้เกษตรกรเห็นถึงรายได้และค่าใช้จ่ายของตนเอง ซึ่งจะทำให้สามารถจัดสรรส่วนเงินในการลงทุนได้ อีกทั้งยังสามารถจัดการหนี้สินที่เกษตรกรเป็นอยู่ได้

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนการใช้สื่อที่เหมาะสม และถ่ายทอดความรู้ในเรื่องที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การเข้าถึงสื่อออนไลน์ของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีน้อย ซึ่งถ้ามีการเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้ จะเป็นการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าให้แก่เกษตรกรได้ และจะช่วยลดปัญหาการถูกกดราคาได้ด้วยในอนาคต

1.3.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนการซื้อ-ขายผลผลิตตามขั้นคุณภาพ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรบางรายมีการคัดคุณภาพของกาแฟก่อนจำหน่าย แต่บางรายไม่มีการคัดคุณภาพ ดังนั้นถ้ามีการรับซื้อสินค้าตามขั้นคุณภาพจะช่วยเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรมีการคัดคุณภาพสินค้ามากยิ่งขึ้น และยังเป็นการยกระดับคุณภาพกาแฟในชุมชนด้วย

1.3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำมาตรฐานจตุรัสรับซื้อที่ผ่านพ่อค้าคนกลางให้ตรงตามมาตรฐานเดียวกัน มีการตรวจสอบการชั่ง ตวง วัด อย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากงานวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตผ่านพ่อค้าคนกลาง ดังนั้นจึงมีความสำคัญที่จะต้องควบคุมจตุรัสรับซื้อให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน เพื่อผลประโยชน์ต่อเกษตรกร

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเข้าถึงแหล่งความรู้จากสื่อต่างๆ เพื่อพัฒนาสื่อที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการส่งเสริมความรู้ให้แก่เกษตรกร และได้สื่อที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร เนื่องจากในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ลงรายละเอียดลึกในส่วนของแหล่งความรู้ และสื่อที่เกษตรกรเข้าถึง ดังนั้นถ้ามีการศึกษาเพิ่มเติมอาจทำให้ทราบถึงช่องทางที่จะเสริมทักษะและความรู้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีที่สามารถช่วยแปรรูปสินค้าของเกษตรกรเพื่อช่วยเพิ่มมูลค่าของกาแฟให้แก่เกษตรกร เนื่องจากการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มี การแปรรูปสินค้าเพื่อจำหน่าย ดังนั้น ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการแปรรูป ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงได้ เพราะจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้แก่กาแฟของเกษตรกรในชุมชนได้

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมในการคัดคุณภาพเมล็ดกาแฟ เพื่อลดขั้นตอนในการทำงานของเกษตรกร และทำให้เกษตรกรสามารถเลือกขายได้ตามขั้นคุณภาพของผลผลิต เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้คัดคุณภาพเมล็ดก่อนจำหน่าย อาจเป็นเนื่องจากขาดแรงงานหรือขาดนวัตกรรมที่สามารถช่วยลดเวลาในการจัดการได้ ดังนั้นถ้ามีการส่งเสริมในด้านนี้ ก็จะส่งผลให้เกษตรกรลดขั้นตอน แรงงาน และระยะเวลาในการคัดคุณภาพเมล็ด และช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการโรค แมลงศัตรูพืชของกาแฟอย่างถูกวิธี เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านนี้มากแต่ยังจัดการได้ไม่เหมาะสมเท่าที่ควร จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการโรค แมลงศัตรูพืช ดังนั้นควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับโรคและแมลงศัตรูพืชที่พบ เพื่อที่จะได้หาแนวทางในการจัดการได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร สถาบันวิจัยพืชสวน. (2561). คู่มือการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสตา. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ณัฏฐิมา สุขเสวียด. (2556). การผลิตและการตลาดกาแฟของเกษตรกรในจังหวัดชุมพร(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เดชจรัส ยังพลจันทร์, (2562). การยอมรับเทคโนโลยีการตัดฟันต้นกาแฟของเกษตรกร อำเภอบ้านนา จังหวัดชุมพร (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นครศรีธรรมราช.
- นวรรตน์ โพธิ์ศรี, สาวิตรี รังสิภัทร และพัชรชาติ ศรีบุญเรือง. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการผลิตกาแฟโรบัสตาของเกษตรกร ตำบลรับร้อ อำเภอบ้านนา จังหวัดชุมพร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า. 36(2): 43 – 52.
- มานพ ชุ่มอ่อน. (2561). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และขยายโอกาสทางการตลาดสินค้ากาแฟอาราบิก้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วสันต์ สุขสุวรรณ. (2556). ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตกาแฟของเกษตรกรจังหวัดระนอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร. (2562). การผลิตกาแฟโรบัสตา. สำนักงานเกษตรจังหวัดชุมพร, จังหวัดชุมพร.
- สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านนา. (2563). แผนพัฒนาการเกษตรอำเภอบ้านนา. สำนักงานเกษตรอำเภอบ้านนา, จังหวัดชุมพร.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2565). ฐานข้อมูลกลาง (Farm one) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://farmerone.oae.go.th:9502/analytics/saw.dll?Portal>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

เอกราช บุญล้อมรักษ์. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของผู้ปลูกกาแฟใน
ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. Tokyo: John Wedther Hill.

